

“Penso que l’esperança no és una emoció produïda per allò que és possible d’aconseguir, sinó que es tracta d’una disciplina. M’encanta aquesta idea de l’esperança com a disciplina, perquè ens fa entendre que la nostra responsabilitat està també en generar esperança.”

Angela Davis

L’Escola del Col·lapse és un espai pensat des de la Comunalitat de Vic, el Refugi i l’Associació Terra Fèril, per reflexionar i trobar estratègies, sobretot col·lectives, davant la crisi multidimensional en la qual estem immerses i fer front a la necessària transició ecosocial. En les diferents sessions s’indagarà en les diferents temàtiques, amb veus expertes a nivell nacional i amb activistes locals. Té per objectiu, doncs garantir unes condicions raonables per la vida, sense deixar ningú enrere.

Després de la primera sessió de contextualització, les següent sessions serviran per aprofundir en els temes ja col·lapsats: Aigua, alimentació, habitatge, energia, cures, ...

El capitalisme és sistema que pretén fer créixer, de manera il·limitada, una economia basada en recursos finits (minerals, petroli, territoris, animals, persones,...) i generant residus que contaminen sòls, aigües, aire i territoris en el seu conjunt i generant desigualtat entre països del nord i del sud global, i dins dels mateixos països. Això ens ha portat a una crisi de subministraments de materials, d’energies, climàtica, etc. Que al mateix temps provoquen expulsions i migracions forçades que es gestionen com un problema de seguretat i no pas com un problema polític; tot això acompanyat de l’auge de l’extrema dreta, del desmantellament dels serveis públics, de la precarietat laboral i de violència masclista.

Aquesta situació s’ha d’afrontar si volem garantir la sostenibilitat d’unes vides dignes; pel que se’ns plantegen dos grans reptes: la protecció d’unes vides dignes (garantir el dret a l’habitatge; l’accés a l’aigua, a l’alimentació, a l’energia; posar les cures al centre; recuperar el sentiment de pertinença a la comunitat) i centrar el debat econòmic i polític per a la resiliència i la protecció de la vida al sistema terra.

Per a la primera sessió de contextualització es va comptar amb les mirades expertes de Pau Llonch, economista del seminari Taifa; Mario Rios, polític i professor de La universitat de Girona; Alba Hierro, coordinadora de la Fundació Emprius i Helena Majó, arquitecta i activista de Per una Plana Viva. Modera la taula rodona i posterior debat la Clàudia Cavaller, de l’Associació Terra Fèril.

Ponències:

Pau Llonch:

El capitalisme, com a mètode de producció econòmica, de distribució i consum no està esgotat, sinó que està fort. El que sí que està esgotada la democràcia, l’entorn, etc.

El capitalisme es basa en un triangle de tres arestes, on una representa la propietat privada dels mitjans de producció; l'altre, el despotisme en la producció (disciplina del mercat laboral); i finalment, producció pel mercat i amb la lògica del benefici. Quan pensem alternatives, cal veure com de viables són en funció de com facin trontollar aquestes arestes.

Amb el cooperativisme i la renda universal bàsica, trenquen amb el despotisme en la producció i la propietat privada dels mitjans de producció, però segueixen produint pel mercat, validat pel capitalisme. Ningú diu què s'ha de produir, sinó que és el mercat que ho regula a través dels preus. Com a societat, a nivell macro, caldria decidir què produïm i com.

La socialdemocràcia presuposa aquest sistema de producció, distribució i consum; i només protegeix l'economia amb una redistribució pactada de la riquesa.

Cal posar en el centre del debat la planificació econòmica. Ens costa imaginar aquesta situació perquè pensem en una planificació totalitzadora (planificar tots els béns i serveis); perquè sembla que es sacrifiqui la llibertat en la producció, distribució i consum d'aquests béns i serveis. Cal distribuir una part del temps necessari de treball socialment necessari es dediqui a garantir els drets bàsics (les cures en els hospitals, i l'educació a l'escola ja funciona en aquesta lògica) i l'altre part del temps lliure disponible es dediquin a cooperativisme, comunals, mercat (cooperatiu i sense explotació de la mà d'obra).

Mario Ríos:

La situació de la democràcia liberal a tot el món està en crisi, tot i que és el millor sistema democràtic de la història. Hi ha un auge de l'extrema dreta, acompanyat de la virada dretana dels partits tradicionalment d'esquerres, i la caiguda de les esquerres reals, a Catalunya i Europa en el seu conjunt.

La democràcia i el capitalisme, sempre estan en lluita. La democràcia es basa en la igualtat política dels ciutadans, tot i que això no és cert, ja que hi ha subjectes amb un poder polític i econòmic molt superior. A occident, el 1945, va arribar el pacte Keynesià: els mitjans de producció es concentren en mans privades a canvi de la redistribució de la riquesa de l'estat. Des de fa 40 anys, estem vivint el deteriorament d'aquest pacte: condicions vitals cada cop més precàries i creixement econòmic cada cop més limitat. Paral·lelament: opcions polítiques que posen en dubte la democràcia.

Els símptomes de la crisi democràtica es veu en la despolitització de la població, electoralment, activisme i militància, protesta, ...; la manca de partits polítics i de mitjans de comunicació formals; la societat està cada cop més polaritzada, fet preocupant en la divisió afectiva; i auge de l'extrema dreta.

Tot i així, si tenim la voluntat de canviar les coses, podem.

Alba Hierro:

Els comunals són un bon plantejament com a punt de partida per pensar futurs possibles. Els comunals, i l'organització política i socioeconòmica que suposen, han funcionat durant molts segles a Europa, i en concret a Catalunya (caiguda de l'imperi Romà fins la construcció dels estats a mitjans del s.XIX, han existit durant 14 segles).

Els comunals, funcionaven, que cada subjecte de la comunitat tenia accés als recursos del territori de forma democràtica i organitzada de forma autònoma.

Per tant no és un ideari tant utòpic. Cal mirar-lo, no des de la nostàlgia, sinó mirant al futur amb optimisme.

Un comunal és un bé tangible o intangible o un territori, la comunitat que les administra i les eines que es dota per organitzar-la per sostenir la vida de la comunitat i del seu futur.

Amb la nascuda dels estats, aquests comencen a privatitzar els béns comuns, de forma progressiva, desgastant els comunals acabant al 1855 a Catalunya amb el Decret de Desamortització. Debilitant la vida de la població rural fent que hagués de vendre la seva força de treball al mercat capitalista.

Actualment, d'un cantó els comunals estan en expansió a la urbanitat (comuns digitals, culturals, de coneixement) que mantenen la mateixa lògica; per l'altre s'han de reconèixer els comunals en l'entorn rural, que vertebrava el territori.

La forma organitzativa no és suficient, sinó que cal tenir uns valors i ideals per a la reproducció de la vida.

Helena Majó:

La plataforma Per una Plana Viva és una entitat de segon grau, que coordina, des de la necessitat, lluites de diferents entitats, a nivell de planejament territorial.

La plataforma, permet generar un poder de decisió alternatiu i col·lectiu per a les persones que habiten l'entorn de la Plana de Vic i Osona. Parteix de la desconexió entre la població urbana i l'entorn natural, per indiferència, ignorància i invisibilització.

La plataforma es relaciona amb l'administració, lluitant en contra d'alguns projectes, però també col·laborant amb l'administració per temes concrets.

Des de la plataforma, estan impulsant el Pla Popular per la Plana, per fer ofensiva política propositiva, per generar espais de indagació cap a on es vol anar i per aglutinar el màxim de persones per entendre la complexitat i la dificultat d'aquesta transició ecosocial.

La plataforma va aconseguir parar un parc fotovoltaic, entre altres victòries que cal celebrar. Aquestes petites victòries permeten generar un conjunt que posi en relació les diferents lluites.

Debat obert al públic:

Com construïm sobirania? Des de lo local (Fundació Emprius o Per una Plana Viva) són espais vertebradors del territori i constructors de sobiranies; però més enllà d'aquests entorns locals, com la política global, com es poden generar sobiranies?

Pau Llonch: La democràcia, el cooperativisme o els comunals són molt bona idea, però sense un dret bàsic de l'existència de la totalitat de la població és fum. Tot això, sota un model de producció capitalista, on totes les decisions de reproducció econòmica de la vida estan fora del parlament. Aquestes alternatives, han de plantejar una estratègia que posi en perill la producció capitalista pel mercat i pel benefici. Cal recuperar el debat pel dret a l'existència de Robespierre.

Alba Hierro: cal un partit d'esquerres amb prou força per dipositar l'hegemonia política per controlar els mitjans de reproducció de la vida, tot i que aquest poder posteriorment pot ser corromput. Pel que cal sobretot, entendre la lògica de sosteniment de la vida comunitàriament; que és la lògica del comunal, que és llargterminista però és necessària. La ideologia i la cultura és indispensable per generar aquesta alternativa, pel que és indispensable la formació política de base i l'organització política de base a nivell territorial i/o sectorial.

Mario Ros: estem a la fi de la fi de la història. Ara mateix estem en un moment de disputa entre models agressius o tenir la possibilitat de que el dret a l'existència sigui assolible a través de les mobilitzacions. S'ha de votar, a nivell nacional i europeu, per lluitar per espais de debat per generar escenaris emancipadors. Cal generar un escenari on aquestes alternatives tinguin una possibilitat de gestació.

Helena Majó: Necessitem generar una alarma al mateix temps que generem esperança. Cal subratllar tot el que tenim a perdre, però també tot el que tenim a guanyar, com podem gestionar l'entorn, tenir autonomia en la gestió dels recursos, etc. Cal responsabilitzar-nos de les decisions polítiques i del model de societat que volem construir conjuntament, calen moltes converses.

Clàudia Cavaller: El canvi i l'alternativa, cal revalorar la individualitat com a elements de canvi. Els petits actes individuals guanyen força quan passen a ser col·lectius.

Alba Hierro: la potència de les coses individuals tenen força des de l'estratègia col·lectiva que doni sentit a lo que fem.

La insistència que pensem els finals com a desastres ens limita a pensar alternatives, per tant hem de pensar més aviat, en si no és ara, quan? I en concret en el debat de la planificació urbanística a nivell de municipalisme.

Com ho fem per incloure més persones i més diversitat, per guanyar múscul davant les adversitats.

Mario Ros: La política és l'eina fonamental per canviar les coses. Cal qualsevol moviment social ha de fer política. L'estratègia per qualsevol alternativa política:

1. Les societats són conflictives, i el conflicte és el que mou les societats.
2. Cal fractura social
3. Cal un antagonista ben identificat que sigui el problema de tots els mals (ex: la immigració per l'extrema dreta).
4. Crear una identitat plural, agregant els diferents en un projecte comú.
5. Cal la fam de victòries, de reformes no reformistes (Andrea Gorgs).

Alba Hierro:

Cal diferenciar el que comuniquem per generar un moviment de masses, amb el relat intern dels moviments socials.

1. Cal confrontar l'enemic, com a element complex.
2. Cal agregar forces, sense desgastar-nos, per generar una alternativa possible, també des de la força creativa.
3. Radicalització o politització de la societat.

Pau Llonch:

No s'ha de pensar en la revolució total, sinó que s'ha de pensar en uns canvis concrets, ben pensats, de satisfacció de les necessitats, i per desarticular el mercat laboral. Cal repensar les necessitats radicals (Agnés Heller), per apuntar a societats alternatives.

La democràcia liberal keynesiana, que no opta al dret de l'existència, no és suficient. Cal generar les condicions per imaginar les alternatives, passant a la ofensiva des de la generació d'imaginari col·lectius concrets i quins beneficis suposarà.

Helena Majó: les diferents alternatives no estan en desacord, ens hem de fixar en el que estem d'acord i ressignificar les lluites des de la celebració i el desig.

Conclusions:

- L'Escola del Col·lapse és un espai pensat des de la Comunalitat de Vic, el Refugi i l'Associació Terra Fèrtil, per reflexionar i trobar estratègies, sobretot col·lectives, davant la crisi multidimensional en la qual estem immerses i fer front a la necessària transició ecosocial. En les diferents sessions s'indagarà en les diferents temàtiques, amb veus expertes a nivell nacional i amb activistes locals. Té per objectiu, doncs garantir unes condicions raonables per la vida, sense deixar ningú enrere.
- Se'ns plantegen dos grans reptes: la protecció d'unes vides dignes i centrar el debat econòmic i polític per a la resiliència i la protecció de la vida al sistema terra.

- El capitalisme, com a mètode de producció econòmica, de distribució i consum no està esgotat. El que sí que està esgotada la democràcia, l'entorn, etc.
- La situació de la democràcia liberal a tot el món està en crisi
- La democràcia i el capitalisme, sempre estan en lluita
- Ara mateix estem en un moment de disputa entre models agressius i tenir la possibilitat de que el dret a l'existència sigui assolible a través de les mobilitzacions
- El capitalisme es basa en un triangle de tres arestes: la propietat privada dels mitjans de producció; el despotisme en la producció (disciplina del mercat laboral); i producció pel mercat i amb la lògica del benefici. Tot això alimentat per la ideologia i valors capitalistes.
- Quan pensem alternatives, cal veure com de viables són en funció de com facin trontollar aquestes arestes.
- Cal posar en el centre del debat la planificació econòmica.
- Un comunal és un bé tangible o intangible o un territori, la comunitat que les administra i les eines que es dota per organitzar-la per sostenir la vida de la comunitat i del seu futur; i són un bon plantejament com a punt de partida per pensar futurs possibles.
- La rearticulació dels comunals no és un ideari utòpic. Cal mirar-lo, no des de la nostàlgia, sinó mirant al futur amb optimisme.
- Els comunals estan en expansió a la urbanitat (comuns digitals, culturals, de coneixement) i s'han de reconèixer i articular també a l'entorn rural, que vertebrava el territori.
- La plataforma Per una Plana Viva és una entitat de segon grau, que coordina, des de la necessitat, lluites de diferents entitats, a nivell de planejament territorial.
- La plataforma, permet generar un poder de decisió alternatiu i col·lectiu per a les persones que habiten l'entorn de la Plana de Vic i Osona.
- La plataforma es relaciona amb l'administració, lluitant en contra d'alguns projectes, però també col·laborant amb l'administració per temes concrets.
- Des de la plataforma, estan impulsant el Pla Popular per la Plana, per fer ofensiva política propositiva.
- La democràcia, el cooperativisme o els comunals són molt bona idea, però cal que es centrin en un dret bàsic de l'existència de la totalitat de la població.
- cal un partit d'esquerres amb prou força per disposar l'hegemonia política per controlar els mitjans de reproducció de la vida, però sobretot cal entendre la lògica de sosteniment de la vida comunitàriament.

- La ideologia i la cultura són indispensables per generar aquesta alternativa, pel que és indispensable la formació política de base i la organització política de base a nivell territorial i/o sectorial.
- Necessitem generar una alarma al mateix temps que generem esperança. Cal subratllar tot el que tenim a perdre, però també tot el que tenim a guanyar
- Cal responsabilitzar-nos de les decisions polítiques i del model de societat que volem construir conjuntament, calen moltes converses.
- La potència de les coses individuals tenen força des de l'estratègia col·lectiva que doni sentit a lo que fem.
- La política és la eina fonamental per canviar les coses.
- Per generar l'alternativa cal una estratègia basada en:
 1. Les societats són conflictives, i el conflicte és el que mou les societats.
 2. Cal fractura social, cal radicalitzar i polaritzar la societat.
 3. Cal un antagonista ben identificat que sigui el problema de tots els mals (ex: la immigració per l'extrema dreta). Cal confrontar l'enemic, com a element complex.
 4. Cal generar també una força creativa constructivista.
 5. Crear una identitat plural, agregant els diferents en un projecte comú.
 6. Cal la fam de victòries, de reformes no reformistes (Andrea Gorgs) per a la satisfacció de les necessitats radicals d'Àgnes Heller, des de les reformes no reformistes.
 7. Ens hem de fixar en el que estem d'acord i reassignar les lluites des de la celebració i el desig.

A la tarda, es va desenvolupar el taller de "Escenaris de Futur" de la campanya Futurs (Im)possibles de la XES. L'objectiu del taller era imaginar-nos la situació sociopolítica de la Plana de Vic pel 2045.

En aquest taller es van repartir les persones assistents en tres situacions de futur diferents: dues de més desitjables, una des del greenwashing comunitari i l'altre des del decreixement planificat; i una de no desitjable que és l'ecofeixisme.

Per cada una de les situacions, ens vam imaginar com s'articularia el sistema socioeconòmic i quins passos es van anar desenvolupant hipotèticament per arribar-hi.

Les conclusions del taller van ser:

- El futur és incert, i no serà estrictament una de les situacions plantejades, sinó que serà un mix de les tres.
- Sembla ser que la opció ecofeixista és la més fàcil, ja que és molt pragmàtica i no s'entreté en la moralitat.
- Per generar una alternativa, cal que es generin espais de debat i que la població s'impliqui en el disseny i construcció de l'alternativa.